

Riti Esberg

YTM (väit.), Turun yliopisto
riti.esberg@utu.fi

Iranista Suomeen muuttaneiden naisten sosiaaliset suhteet ja niiden merkitys yhteiskuntaan kiinnittymisessä

Avainsanat: integraatio, iranilaiset naiset, kieli, kulttuuri, maahanmuuttajanaiset, sosiaalinen tuki, sosiaaliset suhteet, sukupuoli, uskonto

Artikkeli on lyhennetty 30.10.2020 Turun yliopistossa pidetyn väitöstilaisuuden lektiosta.

Iranilaiset naiset ovat tärkeä tutkimuskohde monestakin syystä. Suomalaisen yhteiskunnan moninaisuus on lisääntynyt, ja maahanmuuttajien yhteiskuntaan integroitumisella on suuri merkitys sekä yhteiskunnalle että maahanmuuttajille. Naisiin keskittyvä tutkimus on tärkeä, koska aikaisemmissa tutkimuksissa on usein tarkasteltu molempia sukupuolia tai vain miespuolisten maahanmuuttajien kokemuksia ja elämäntilanteita.

Yhteiskunnan monikulttuuristuksessa maahanmuuttajien onnistuneesta integroitumisesta on tullut yhä ajankohtaisempi kysymys. Muslimitaustaisten maahanmuuttajanaisten yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen ja sosiaalisen syrjäytymisen riski on suuri, sillä monet saattavat olla pitkiä aikoja työmarkkinoiden ulkopuolella hoitaessaan kotona pieniä lapsiaan. Lisäksi he kohtaavat usein syrjiviä asenteita arjessaan. Maahanmuuttajien integroitumista edistäväksi tekijäksi on nähty sosiaalisten suhteiden solmiminen valtaväestöön. Sillä on merkitystä valtakielen oppimisessa, arjessa toimimisessa ja uuteen kulttuuriin sopeutumisessa.

Iranilaiset naiset ovat saapuneet Suomeen islamilaisesta yhteiskunnasta, joka on hyvin erilainen suomalaisen yhteiskun-

taan verrattuna. Sillä voi olla merkitystä sosiaalisten suhteiden solmimiselle Suomessa, samoin yhteiskuntaan kiinnittymiselle. Aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole erityisemmin paneuduttu siihen, mikä on sosiaalisten suhteiden merkitys maahanmuuttajien yhteiskuntaan kiinnittymisessä, keitä heidän sosiaaliseen verkostoonsa kuuluu ja miksi heidän kontaktinsa kantaväestöön jäävät vähäiseksi.

Maahanmuuttajien sosiaaliset suhteet eivät useinkaan ole olleet aikaisimmissa tutkimuksissa keskeisenä teemana, vaan yhtenä aiheena tarkasteltaessa maahanmuuttajien elinoloja, hyvinvointia, työllistymistä ja integroitumista. Iranilaisia naisia ei ole paljoakaan tarkasteltu kotimaisessa sosiaaliteellisessä tutkimuksessa. Siinä he näyttävät jääneen vähemmälle huomiolle kuin muiden etnisten ryhmien naiset. Tämä oli tärkeä lähtökohta tutkimukselleni, jolla pyrin täyttämään tätä vajetta.

Tutkimukseni paikantuu sosiaalisten suhteiden ja maahanmuuttotutkimuksen tutkimusperinteeseen ja on yhteiskuntapoliittisesti painottunut, koska siinä korostuu integroitumisen yhteiskunnallinen luonne. Tutkin Iranista Suomeen muuttaneiden naisten sosiaalisia suhteita, niiden kautta saatavaa tukea

ja sosiaalisten suhteiden merkitystä naisten yhteiskuntaan kiinnittymiselle. Tutkimuksessa painottuvat iranilaisten naisten omat kokemukset ja käsitykset sosiaalisten suhteiden solmimisesta ja yhteiskuntaan integroitumisesta. Tarkastelin tutkimuksessa, millainen merkitys sosiaalisilla suhteilla ja niiden kautta saatavalla tuella on muuttuneessa kulttuurisessa ympäristössä ja miten ne vaikuttavat yhteiskuntaan kiinnittymiseen.

Väitöskirjani on toteutettu laadullisella tutkimusotteella. Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu kahdentoista iranilaisen naisen haastattelusta, jotka on toteutettu vuosina 2008–2009. Lisäksi havainnoin ja tein muistiinpanoja iranilaisten naisten arjesta. Analyysimenetelmänä on sisällönanalyysi. Analyysin taustalla vaikuttaa integraatiota käsittelevä kirjallisuus, joka on analyysille suuntaa-antavaa.

Tutkimuksessa nousivat esille yhteiskuntien, ihmisten ja kulttuurien erilaisuus, torjuvat asenteet, koettu yksinäisyys, kulttuurin konkretisoituminen elämän eri alueilla sekä etäiset ja läheiset sosiaaliset suhteet. Kulttuurilla on merkitystä sosiaalisten suhteiden solmimisessa ja yhteiskuntaan integroitumisessa. Työssäni painottuvat suomalaisen ja iranilaisen yhteiskunnan ja kulttuurin erilaisuus.

Kulttuurin konkretisoituminen naisten arjessa piirtyi aterioinnin, pukeutumisen, äidin roolin ja uskonnon merkityksen kautta. Oma kulttuuri näkyi naisten arjessa ja siinä tapahtui muutoksia ympäristön vaikutuksesta.

Käsitteelin väitöskirjassani iranilaisille naisille syntyneitä etäisiä ja läheisiä sosiaalisia suhteita. Etäisiä suhteita ovat viranomaisuus, asumisen kautta syntyneet suhteet sekä ystävä-, kaveri- ja tuttavuus-suhteet. Läheisiä sosiaalisia suhteita ovat perhe ja sukulaisuussuhteet. Muun ohella keskityin naisten ylirajaisiin sosiaalisiin suhteisiin eli yhteydenpitoon entisessä kotimaassa tai maailmalla asuviin perheenjäseniin ja sukulaisiin. Sosiaalisten suhteiden jaottelu etäiseksi ja läheiseksi johtui teoreettisista lähtökohdista, mutta myös naisten kulttuuriin ja tunnetasoon kytketyistä tekijöistä, jotka selittivät sosiaalisten suhteiden kokemisen etäiseksi tai läheiseksi.

Suomessa asuessa tutkimukseeni osallistuneille naisille oli muodostunut kaksi erilaista sosiaalisen verkoston mallia, joista toinen oli perinteisen iranilaisen naisen sosiaalinen verkosto ja toinen modernin iranilaisen naisen sosiaalinen verkosto. Perinteiset naiset olivat kiinnittyneet kotiin tärkeäksi koettujen islamilaisten arvojen kautta. Näiden naisten so-

siaalinen elämä oli sidottu kotiin, perheeseen, sukulaisuuteen ja omaan etniseen yhteisöön. Modernien naisten mielenkiinto kohdistui enemminkin kodin ulkopuoliseen toimintaan, kuten järjestötoimintaan, harrastuksiin, kolotukseen ja työelämään.

Iranilaisten naisten sosiaaliset suhteet voidaan ymmärtää kaksikehäisen mallin muodossa siten, että läheiset sosiaaliset suhteet ovat sisäkehällä ja etäiset uloimmalla kehällä. Sisäkehässä ovat perhe, sukulaiset ja näiden kautta tulleet uudet sukulaiset. Perhe oli naisille tärkeä, koska monelle se oli ainut sosiaalinen foorumi, kiinnittymisen kohde ja integroitumisen edesauttaja. Ulkokehällä ovat muiden etnisten ryhmien maahanmuuttajanaiset. Niiden sosiaalisten suhteiden merkitys konkretisoitui järjestötoiminnan, harrastusten ja muun kodin ulkopuolisen toiminnan muodossa. Uloimmalle kehälle sijoittuvat myös naapurit, satunnaiset kontaktit, viranomaiset ja muut palveluissa toimivat henkilöt. Näihin suhteisiin liittyi jännitteitä ihmisten erilaisten arvomaailmojen vuoksi. Vaikka ulompi kehä voi tuntua toisarvoiselta, on sillä suuri merkitys, koska kyse on suhteista ja palveluista, joiden pitäisi tukea integroitumista. Vaikka kehämällä auttaa hahmottamaan iranilaisten naisten sosiaalisia suhteita, kuvastaa se niitä varsin pelkistetysti.

Iranilaisten naisten sosiaalisia suhteita luonnehti maahanmuuttajavaltaisuus ja sukupuolittuneisuus. He hakeutuivat toistensa seuraan ja hakivat toisiltaan tukea ja tietoa ympäröivästä yhteiskunnasta. Naisten integroitumiseen olivat vaikuttaneet kulttuurien erilaisuus, uskonto, naisten halukkuus ja edellytykset integroitua sekä suomalaisen yhteiskunnan integroitumiselle luomat puitteet. Integroitumista ei kuitenkaan aina koettu mahdollisuudeksi, eikä tavoittelemisen arvoiseksi, vaan yhteiskunnan odotusten mukaiseksi velvollisuudeksi. Vastentahtoinen integroituminen saattaa olla yleisempikin ilmiö, joka on jäänyt huomaamatta.

Toisaalta iranilaisten naisten integroitumiseen vaikuttivat monet muutkin tekijät kuin naisten omat valinnat ja tahto integroitua. Rakenteellisella tasolla siihen vaikuttivat poliittinen päätöksenteko ja yhteiskunnassa vallitseva asenneilmapiiri, yksilötasolla sosiaalinen status ja perheen sisäiset toiminta- ja roolimallit.

Voidaan todeta, että muslimitaustaisten naisten integroituminen näyttäytyi kulttuuriin sidottuna pitkäaikaisena ja monitahoisena prosessina, jonka eteneminen ja vaiheet eivät ole ennustettavissa.